

Kulturdepartementet

Oslo, 24. januar 2025

INNSPILL TIL STATSBUJSJETT FOR 2026

Norske Billedkunstnere (NBK), Norske Kunsthåndverkere (NK), Forbundet Frie Fotografer (FFF) og Samisk Kunstnerforbund – Sámi Dáiddačehpiid Searvi (SDS) samarbeider for å bedre vilkårene for visuelle kunstnere i Norge. Sammen representerer vi om lag 4500 kunstnere.

Kunst og kultur er en del av vår nasjonale infrastruktur, og en forutsetning for nasjonal identitet og folkelig motstandskraft. Det visuelle kunstfeltet består av kunstformer hvor man uttrykker seg i bilder, handlinger og objekter, men også ord og utsagn. Den visuelle billedkulturen vi alle lever i krever kritiske og analytiske ferdigheter for å kunne orientere seg i hva som er virkelig og hva som er falske nyheter. Visuell kunst skaper alternative ytringsrom som legger til rette for debatt, kritisk tenkning og refleksjon.

Vi har store forventninger til tiltak for å bedre rammevilkårene for visuelle kunstnere som innholdsleverandører til institusjonene. En sunnere utstillingsøkonomi vil bidra til utvikling av kunstfeltet og styrke tilbudet til publikum over hele landet.

Vi har følgende tre hovedprioriteringer til tiltak for budsjettåret 2026:

- 1. Økning på 24 millioner til utstillingshonorar (Kap. 337, post 71)**
- 2. 40 millioner styrking av Norsk kulturfond til visuell kunst i hele landet (Kap. 320, post 55)**
- 3. 36 millioner til innkjøp av norsk og samisk samtidskunst, fordelt på 18 museer over hele landet (Kap. 328, post 70)**

Vi støtter Statens kunstnerstipend sitt budsjettinns spill om nye stipendhjempler. For å forhindre at stipendene devalueres over tid, må arbeidstipendet indeksreguleres lik lønnsveksten i staten.

Vi støtter Kunstsentrene i Norge (KiN) sitt inns spill om økning av «regionale prosjektmidler visuell kunst» med 15 millioner, en viktig finansieringskilde for kunstnere som stiller ut på mindre og mellomstore arenaer uten statlig driftsstøtte.

Vi ber om å få et møte med politisk ledelse i anledning inns pillet.

På vegne av kunstnerorganisasjonene for visuelle kunstnere,

Geir Egil Bergjord
Styreleder Norske Billedkunstnere

Siri Skjerve
Styreleder Norske Kunsthåndverkere

Thale Fastvold
Styreleder Forbundet Frie Fotografer

Lene E. Westerås
Styreleder Sámi Dáiddačehpiid Searvi

Det er avgjørende at den offentlige kulturpolitikken legger til rette for rekruttering til kunstneryrket basert på talent og vilje, uavhengig av sosioøkonomisk og kulturell bakgrunn. Tiår med underfinansiering av det visuelle kunstfeltet hindrer i dag dette.

UTSTILLINGSØKONOMI

Kunstnarkår anerkjenner at kunstnerne skal ha rimelig betaling for sitt arbeid. Det visuelle kunstfeltet har markant lavere samlet inntekt enn andre kunstnergrupper, og har lavest inntekt fra kunstnerisk arbeid. Den viktigste grunnen er at kunstnerne ikke får betalt for det arbeidet de utfører i forbindelse med utstillinger. I dag arbeider de fleste kunstnere gratis når de stiller ut ved statlig finansierte visningssteder. I tillegg tar ofte kunstnere den økonomiske risikoen for svært høye produksjonskostnader. Det betyr at kunstnere risikerer å gå i minus når de inngår en utstillingsavtale.

Våre forslag vil gi en betydelig styrking av utstillingsøkonomien og ha en direkte positiv effekt på utstillingsprogrammene som presenteres for publikum. I tillegg vil de skape bedre rammer for institusjonene og bedre arbeidsvilkår for kunstnere som lager utstillingene.

Andreas Siqueland (f. 1973) sin utstilling, Den forbudte skogen, viser utstillingshonorar i praksis. Da Stavanger kunstmuseum inviterte Siqueland til å skape nye arbeider i tilknytning til kunstverk fra Halvdan Hafstens samling, ble produksjonen delfinansiert av museets øremerkede midler til utstillingshonorar. Foto: Helle Navratil.

1. UTSTILLINGSHONORAR

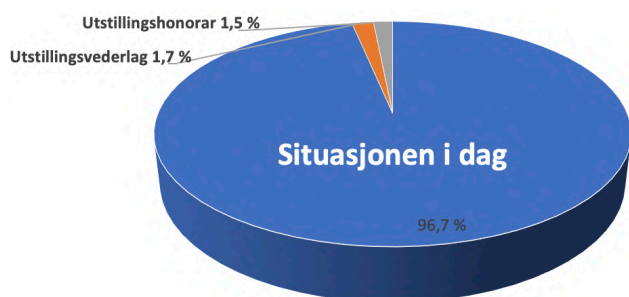
Tiltak: Styrke øremerkede midler til utstillingshonorar for 2026 med 24 mill., slik at samlet bevilgning blir 46 mill. (Kap. 337 Kompensasjons- og vederlagsordninger, post 71).

Vårt anslag er at det reelle behovet for utstillingshonorar ved museer/visningssteder med statlig finansiering er i underkant av 100 millioner. Vi foreslår en treårig opptrapping fram mot 2028.

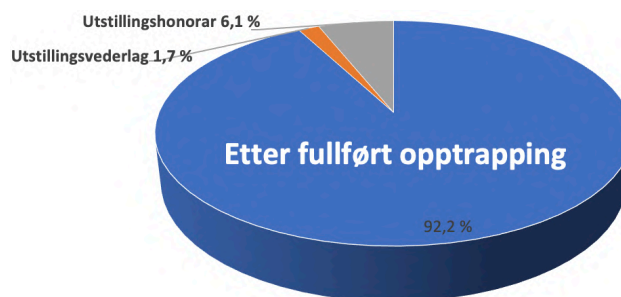
Bevilgningen på 15 millioner i budsjettet for 2024 øremerket honorar og vederlag, var et første skritt på veien til en forsvarlig utstillingsøkonomi. Beløpet er imidlertid langt fra nok til å sikre kunstnere rimelig betalt, og vi ber om at regjeringen trapper opp bevilgningen for 2026 basert på omfanget av samtidskunstutstillinger ved de statlige visningsstedene. For at kunstnere skal få rimelig betalt, er det nødvendig at midlene som bevilges øremerkes utstillingshonorar. Visningssteder med statlig driftsstøtte må pålegges å betale honorar til alle utstillende kunstnere. Utstillingsvederlag skal fortsatt finansieres gjennom driftsstøtten til institusjonene.

KUNSTNERNES ANDEL AV INSTITUSJONSØKONOMIEN

Det samlede statlige driftstilskuddet til institusjonsøkonomien er nærmere 1,4 milliarder i 2025. Det første diagrammet viser at kunstneres andel av denne økonomien i dag er på kun 3,2 %. Det neste viser fordelingen dersom en treårig opptrapping til i underkant 100 mill. gjennomføres. Kunstneres andel vil øke til om lag 8 %.

Anslag statlig driftstilskudd til 47 museer/visn.steder ca. 1377 mill. (kilde tild.lister 2025)
Anslag utbetalt utstillingsvederlag til kunstnere ca. 25 mill. (kilde Kunst i tall 2022 + 4 %)
Bevilgning til utstillingshonorar fra Kulturdepartementet: 22 mill. (kilde statsbudsjett 2025)

Anslag prosentvis fordeling etter fullført opptrapping av utstillingshonorar i 2028.

REFORHANDLING AV UTSTILLINGSVEDERLAGSAVTALEN OG FORSLAG TIL STATLIG UTSTILLINGSAVTALE

Kunstnarkår bekrefter at regjeringen vil reforhandle avtalen om utstillingsvederlag. Avtalen, som skal sikre kompensasjon for utstilte kunstverk i kunstnerens eie, er en grunnpilar i utstillingsøkonomien. Som avtalepart er vi klare til å reforhandle en modernisert avtale med staten som tar høyde for vår tids utstillingspraksis, og som er forutsigbar for begge parter.

Betydningen av rammeverk for honorering og vederlag understrekes i *Kunstnarkår*. Med bakgrunn i dette mener vi det er hensiktsmessig å utvide dagens utstillingsvederlagsavtale til en **utstillingsavtale med staten**. I tillegg til å avlaste hver enkelt kunstner og gjøre det enklere å stille krav i forhandlings situasjoner, vil det også forenkle situasjonen for institusjonene. Dette er også i tråd med å se honorar og vederlag i sammenheng, slik det er formulert i *Kunstnarkår*.

Derfor har vi utformet et forslag til en utstillingsavtale for kunstnere som stiller ut ved statlig finansierte visningssteder, som vi ser frem til å presentere for departementet.

2. STYRKE NORSK KULTURFOND

Vi støtter Kulturrådets budsjettinnspill og ber om at Norsk kulturfond styrkes med 40 mill. til visuell kunst (Kap. 320 Norsk kulturråd, post 55).

Kulturrådets tilskuddsordninger legger til rette for kunstnerisk produksjon i hele landet. Som den største statlige finansieringskilden til det frie kunst- og kulturlivet, har Kulturrådet en viktig rolle og bidrar til formidling og publisering av visuell kunst i alle sjangere. Fysisk infrastruktur og rammevilkår er en forutsetning for kunstneriske ytringer (ref. ny kulturlov). For visuelle kunstnere innebærer infrastruktur helt konkret behov for arbeidsplasser som atelier, fellesverksteder og visningssteder.

I sin budsjettøkning peker Kulturrådet på at budsjetttrimmen for prosjektstøtteordningen i det visuelle kunstfeltet har stått på stedet hvil de siste fem årene, noe som betyr en realnedgang på 25 %. Samtidig som den kunstneriske aktiviteten i hele landet har økt, og antall søknader har økt med hele 42 % siden 2019. Rammene for ordningen samsvarer rett og slett ikke med aktiviteter og ambisjoner i dagens kunstfelt.

Ved å styrke tilskuddsordningene i fagfeltet visuell kunst kan Kulturrådet fremme mangfold ved å øke tilgjengeligheten til kunstneryrket, samt motvirke marginalisering av samtidskunsten ved å gjøre visuell kunst mer tilgjengelig for publikum.

Gjennom prosjekt-, innkjøps- og produksjonsordninger går midler direkte til kunstnerne. Arrangør- og arenaordninger setter visningsstedene i stand til å betale kunstnerne honorar, samtidig som formidlingen øker kunstneres muligheter for salgsinntekter.

3. INNKJØP AV NORSK OG SAMISK SAMTIDSKUNST

Tiltak: 2 mill. i tilskudd til hvert av alle landets 18 kunstmuseum, øremerket innkjøp av norsk og samisk samtidskunst: til sammen 36 mill. (bevilges over Kap. 328, post 70)

I *Kunstnarkår* foreslås det å «stimulere til samlingsutvikling og innkjøp av samisk kunst». Ambisjonen bør utvides til å gjelde samtidskunst generelt og konkretiseres med en bevilgning på budsjettet for 2026.

Som et stimuleringsiltak under pandemien ble det i 2020 og 2021 bevilget til sammen 90 mill. øremerket innkjøp av norsk og samisk samtidskunst i de norske kunstmuseene. Dette styrket økosystemet i hele det visuelle kunstfeltet – fra den skapende kunstneren til gallerier og regionale museer – og ga publikum over hele landet nye kunstopplevelser. Denne suksessen er for god til å legges i en skuff!

Innkjøp av samtidskunst er en investering i fremtidens museum. Museenes samlinger skal gjenspeile vår tids kunstneriske praksiser, og bør kjennetegnes av en bred representasjon, samt et mangfold av kunstneriske uttrykk. Tiltaket styrker kunstfeltet i hele landet, samtidig som det kommer publikum og fellesskapet til gode.

Norges 18 offentlig støttede kunstmuseer/-samlinger:	
Lillehammer Kunstmuseum	Kode Kunstmuseer og komponisthjem
Henie Onstad Kunstsenter	Sogn og Fjordane Kunstmuseum
Drammens Museum for kunst og kulturhistorie	Kunstmuseet KUBE
Preus museum	Trondheim kunstmuseum
Haugar Kunstmuseum	Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum
Telemark Kunstmuseum	Kunstmuseet NordTrøndelag
Sørlandets Kunstmuseum	Nordnorsk Kunstmuseum
Haugalandmuseet – Haugesund billedgalleri	RiddoDuottarMuseat ved Sametinget
Stavanger kunstmuseum	Nasjonalmuseet

FLERE STATLIGE STIPENDER TIL VISUELLE KUNSTNERE

Våre organisasjoner støtter Statens kunstnerstipend (SKS) sitt budsjettinnspill om flere stipendhjemler for å oppnå en høyere tildelingsprosent.

Kunstnerstipendene er et treffsikkert og bærekraftig tiltak for bedre kunstnerøkonomi. De går direkte til kunstnerne, sikrer økonomisk stabilitet og tid til kunst som hovedbeskjeftigelse. De er nødvendige for bred rekruttering basert på talent, og muliggjør mangfold og et uavhengig kulturliv. Hvert år får et stort antall godt kvalifiserte søkere avslag på sine søknader om stipend. Behovet for flere hjemler – særlig flerårige arbeidsstipender som sikrer forutsigbar inntekt – er stort.

SIKRE LØNNSVEKST FOR STATENS KUNSTNERSTIPEND

Tiltak: Oppjustering av stipendbeløpet i tråd med lønnsoppgjøret i staten.

De siste årene er det etablert et standardnivå for stipendene på omtrent 50 % av en heltids gjennomsnittsinntekt i Norge (jf. SSB sin statistikk). For 2024 ble statens kunstnerstipend økt med 3,8 %, noe som er langt under den statlige lønnsveksten på 5,2%. For å unngå at stipendene devalueres over tid, ber vi regjeringen om å indeksregulere arbeidsstipend, langvarige stipend og garantiinntekter med et minimum lik rammen for lønnsoppgjøret i staten.

REGIONALE PROSJEKTMIDLER VISUELL KUNST

Dette er en søkbar ordning for kunstnere med avtale om utstillingsplass som administreres av Kunstsentrene i Norge (KiN) og behandles i fem regionale innstillingskomiteer. Vi støtter KiNs innspill om å styrke ordningen med 15 mill., fra 5,1 til 20,1 mill. (Kap. 320, post 74).

For kunstnere som stiller ut på mindre og mellomstore arenaer uten statlig driftsstøtte, er «regionale prosjektmidler visuell kunst» en viktig kilde til finansiering, og et treffsikkert tiltak for å gi profesjonelle kunstnere bedre vilkår i arbeidet med utstillinger, samt heve kvaliteten og styrke profesjonaliteten i offentlig

visning av kunst i hele landet. Som utstillingsprodusenter er kunstnere også oppdragsgivere, og prosjektmidlene gir ringvirkninger for utstyrsleverandører, materialprodusenter og tjenestetilbydere i mange lokalsamfunn

Det er en stor økning i antall søknader til ordningen. I 2024 mottok KiN 366 søknader, hvorav 96 fikk tildelt prosjektmidler. Ifølge KiN var samlet søknadssum i 2024 på i underkant av 26 mill., mens beløpet KiN mottok fra Kulturdepartementet til fordeling var på snau 5,1 mill.

STORT BEHOV FOR STØTTE TIL KUNSTNERE SOM SATSER INTERNASJONALT

I takt med at norske kunstnere i økende grad inviteres til å stille ut på internasjonale arenaer, er mangelen på søkbare prosjektmidler til utstillinger i utlandet blitt en utfordring. Det er viktig å øke tilskuddene til Office of Contemporary Art Norway (OCA) og Norwegian Crafts (NC). Støtteordningene til OCA og NC bidrar til at norske kunstnerne i større grad kan satse internasjonalt.

REALNEDGANG I DRIFTSTILSKUDD PÅ DET VISUELLE FELTET

Uforholdsmessig lav justering av driftstilskuddene til mindre aktører i det visuelle feltet i statsbudsjettet for 2025 får følgefeil i kommende år.

I kulturbudsjettet for 2025 lå justering av driftstilskuddene til mindre institusjoner i det visuelle kunstfeltet godt under 2 %, noe som er betydelig lavere enn for andre kunstfelt. Når prisvekst, økt husleie og lønnskostnader langt overgår justering av driftstilskudd, får disse institusjonene en utfordring med å sørge for forsvarlig drift.

En justering av driftstilskuddene langt under prisveksten får i tillegg følgefeil i kommende år, og det visuelle feltet vil tape ytterligere økonomisk terreng. Dette får dramatiske konsekvenser for små institusjoner med sårbar økonomi, og vi ber om en betydelig oppjustering av driftstilskuddene i 2026.